

rudaí-beo

An bhfuil sé beo nó neamhbheo?

Súil thapa ar an gceacht

Tosaigh le planda fíor i bpota in aice le carr bréagáin agus fiafraigh cé acu atá beo. Léirigh an dá shainmhíniú atá ar an gclár. Ansin láimhseálann na grúpaí príomhshraith rudaí ón tráidire go réidh sula sórtálann siad an tsraith iomlán de rudaí fíora agus de chártaí grianghraf i bhfonsaí beo agus neamhbheo, agus cúis á lua os ard acu. Stiúir an ghníomhaíocht idirghníomhach 'crann sórtála' leis na sé rud a chuireann mearbhall ar dhaoine (síol, úll, cleite, spúnóg adhmaid, planda, cloch). Tarraingíonn na daltaí nó lipéadaíonn siad dhá rud ar a laghad ó gach grúpa ar leathanach na Dialainne Imscrúdaithe. Ansin scrúdaíonn siad an seomra ranga ag lorg samplaí beo agus neamhbheo.

Cuspóirí foghlama

- Rudaí aithnidiúla a shórtáil i ngrúpaí beo agus neamhbheo agus cúis a thabhairt
- Labhairt faoi leideanna simplí a léiríonn go bhfuil rud beo, mar shampla go bhfásann sé nó go dteastaíonn bia agus uisce uaidh

Roimh an gclog – ullmhúchán

Priontáil sraith amháin de chártaí grianghraf beo/neamhbheo do gach grúpa an lá roimh ré. Ullmhaigh tráidire amháin do gach grúpa: planda, cloch, carr bréagáin, teidí, peann luaidhe, chomh maith le cártaí don seilide, don nóinín, don mhíol críonna, don duilleog phlaisteach agus don bhloc adhmaid. Dhá fhonsa le lipéid do gach grúpa. Roghnach: seilide beo nó míol críonna beo i dtobán aeraithe le duilleoga feoite taise. Bailigh é díreach roimh an gceacht agus cuir ar ais amuigh faoin aer é ina dhiaidh.

Ábhair

Mír	Líon	Do gach	Foinse	Ionadach saor
tráidire sórtála le rudaí fíora (planda beag i bpota, cloch, carr bréagáin, teidí nó bréagán bog, peann luaidhe)	1	grúpa	seomra ranga	cártaí grianghraf amháin más gann iad na rudaí fíora, chomh maith le planda amháin agus cloch amháin don rang ar fad
cártaí grianghraf de rudaí beo agus neamhbheo (seilide, nóinín, míol críonna, duilleog phlaisteach, bloc adhmaid)	1	grúpa	leagan inphriontáilte a chuirtear ar fáil	cártaí pictiúr simplí, tarraingthe de lámh, leis na hainmneacha céanna orthu
fonsaí sórtála nó spásanna ar an mbord le lipéid (beo / neamhbheo)	2	grúpa	seomra ranga	dhá bhileog páipéir nó dhá chiorcal cailce ar an urlár, le lipéid beo agus neamhbheo orthu
seilide beo nó míol críonna beo i dtobán aeraithe, le beagán de dhuilleoga feoite taise	1	rang	amuigh faoin aer	cárta grianghraif de sheilide nó de mhíol críonna, ach amháin mura bhfuil créatúr beag beo ar fáil
Leathanach sa Dialann Imscrúdaithe	1	dalta	leagan inphriontáilte a chuirtear ar fáil	leathanach bán fillte ina dhá leath, agus lipéid beo / neamhbheo air

Pointe sábháilteachta

Láimhseáil réidh amháin ar na créatúir bheaga, gan aon phriocadh. Ní mór na lámha a ní tar éis na hoibre leis na tráidirí agus roimh an taifeadadh sa dialann. Cuir aon seilide nó míol críonna beo ar ais amuigh faoin aer tar éis an cheachta.

Céimeanna teagaisc

- **Ag Tosú:** Ná taispeáin ach an planda agus an carr bréagáin taobh le taobh, gan aon tráidirí fós. Glac cúpla buille faoi thuairim tapa faoi cé acu atá beo agus cén fáth. Glac le gach smaoineamh go cineálta: an fhiosracht ar dtús, an freagra iomlán níos déanaí.
- **Beo nó neamhbheo?:** Ná fág ar an gclár ach an dá shainmhíniú ghearra. Coinnigh an planda céanna agus an carr céanna i do lámha agus léirigh os ard i nóiméad nó mar sin: tá an planda beo mar go bhfásann sé agus go dteastaíonn uisce uaidh; tá an carr neamhbheo mar nach bhfásann sé riamh agus nach dteastaíonn deoch uaidh riamh. Fág an script níos iomláine ar lár mura dteastaíonn babhta eile ón rang.
- **Féach agus láimhseáil go cúramach:** Luaigh an riail faoi na rudaí aon uair amháin: níl gach rud ann ach uair amháin, na rudaí fíora ar dtús, agus líonann na cártaí na bearnaí. Léirigh conas rudaí a láimhseáil go réidh, ansin ná lig dóibh ach an phríomhshraith a láimhseáil (planda, cloch, carr bréagáin nó teidí, cárta na duilleoige plaistí, cárta an tseilide nó an mhíl chríonna, nó créatúr beag beo). Siúil timpeall agus fiafraigh díobh cad a thugann siad faoi deara faoi fhás agus faoi uisce a bheith de dhíth. Ná bíodh aon sórtáil sna fonsaí fós.
- **Sórtáil ina rudaí beo agus neamhbheo:** Tabhair amach dhá fhonsa le lipéid beo/neamhbheo. Sórtálann na daltaí an tsraith iomlán agus tugann siad cúis shimplí le gach rud. Má bhíonn easaontas sna grúpaí, stad agus léirigh rud casta amháin (an duilleog phlaisteach, an bloc adhmaid nó an teidí) leis an rang. Bí ag faire ar conas a chuireann siad rudaí sna fonsaí, ar chúiseanna a bhaineann le leideanna, agus ar láimhseáil réidh na gcréatúr beag.
- **Na cinn a chuireann mearbhall ort:** Oscail an ghníomhaíocht idirghníomhach 'crann sórtála' sa mhód taiscéalaíochta agus stiúir féin í fad is a ghlaonn an rang amach. Ná sórtáil an tráidire arís. Iarr cúiseanna orthu (cad a chaithfimis a fheiceáil le bheith cinnte?), go háirithe maidir leis an síol agus leis an bplanda nach bhfuil ag bogadh.
- **Taifead do shórtáil:** Deimhnigh go bhfuil na lámha nite tar éis an tráidire a shlachtú, ansin tabhair amach leathanach na Dialainne Imscrúdaithe. Coinnigh an tsórtáil ar an gclár agus an stór focal (beo, neamhbheo, planda, seilide, cloch, bréagán, fásann, uisce) le feiceáil. Tarraingíonn na daltaí nó lipéadaíonn siad dhá rud ar a laghad i ngach grúpa, ag baint úsáide as an gclár, as an stór focal agus as a gcuimhne ar an tráidire.
- **Conas is féidir linn a aithint?:** Athluaigh leideanna na ndaltaí agus bain úsáid as focail an cheachta, beo agus neamhbheo. Fiafraigh cén tsórtáil ba dheacra, ansin scrúdaigh an seomra le chéile: tá an planda ar leac na fuinneoige beo, tá an chathaoir agus an clog neamhbheo. Cuir aon chréatúr beag ar ais amuigh faoin aer agus tabhair deis do na daltaí na lámha a ní arís más gá.

Ceacht 2

Cad ba cheart a fheiceáil

Cuireann formhór na ngrúpaí an planda, an nóinín, an seilide agus an míol críonna le beo, agus an chloch, an carr bréagáin, an teidí, an peann luaidhe, an duilleog phlaisteach agus an bloc adhmaid le neamhbheo. Botúin choitianta: cuirtear an teidí nó an carr bréagáin le beo mar go bhfuil cuma ainmhí air nó go mbogann sé mar a bhogann ainmhí; cuirtear an duilleog phlaisteach le beo mar go bhfuil sí glas; deirtear go bhfuil an síol neamhbheo mar nach mbogann sé. Mol caint faoi leideanna (fhásann sé, teastaíonn uisce uaidh, bogann sé as a stuaim féin) níos mó ná caint faoin gcuma amháin.

Míthuiscintí agus idirghabhálacha

- **Tá ainmhí bréagáin nó teidí beo mar go bhfuil cuma fíor-ainmhí air.** — Coinnigh an teidí in aice leis an bplanda nó le cárta an tseilide agus fiafraigh cé acu a fhásann nó a dteastaíonn bia agus uisce uaidh. Athluaigh: sórtálaimid de réir leideanna, ní de réir cuma amháin.
- **Tá carr bréagáin beo mar go mbogann sé nuair a bhrúimid é nó nuair a thochraisimid é.** — Déan comparáid leis an seilide nó leis an míol críonna: mura mbogann sé ach nuair a bhrúimid é, nuair a thochraisimid é nó nuair a chuirimid ar siúl é, ní ag bogadh as a stuaim féin atá sé.
- **Tá peann luaidhe nó bloc adhmaid beo mar gur tháinig sé ó chrann.** — Glac leis go raibh sé tráth ina chuid de chrann beo, ansin athluaigh: anois ní fhásann sé agus ní theastaíonn bia ná uisce uaidh, mar sin cuirimid le neamhbheo é.

Difreáil

Ag teacht chun cinn	Ag forbairt	Inniúil
• Tabhair na tosaithe abairte seo dóibh: Sílim go bhfuil sé beo mar... / Sílim go bhfuil sé neamhbheo mar..., agus lig dóibh suí ag bord an mhúinteora don chéad dá rud a chuirtear sna fonsaí. • Lig dóibh pictiúir amháin a tharraingt ar leathanach na Dialainne Imscrúdaithe, ag baint úsáide as an stór focal agus as an tsórtáil ar an gclár atá fós ar taispeáint.	• Spreag iad le dara cúis a thabhairt maidir le rud casta amháin (an duilleog phlaisteach nó an teidí) sula gcuirtear i bhfonsa é. • Má bhíonn am ann, iarr orthu rud amháin a d'aimsigh siad féin sa seomra ranga a chur le gach taobh de leathanach na dialainne.	• Téann grúpaí muiníneacha ar thóir sampla breise amháin sa seomra ranga do gach fonsa ag deireadh na sórtála, agus luann siad an leid a d'úsáid siad. • Iarr orthu a mhíniú cén fáth ar athraigh an grúpa a intinn mar gheall ar an síol nó ar an spúnóg adhmaid sa ghníomhaíocht idirghníomhach 'crann sórtála'.

Nasc traschuraclaim

Nasc leis an teanga ó bhéal: cleachtann na daltaí abairtí iomlána le 'mar' agus iad ag míniú dá ngrúpa cén fáth ar chuir siad gach rud i bhfonsa áirithe.

